

MOTTO : „Ideal, actul de critică ar trebui să fie act de creație pură, pentru că a cunoaște un lucru nu înseamnă să-l «știi» ci să-l re-faci, să-l crezi din nou”.

Horia Lovinescu

Opera lui Horia Lovinescu, deschizătoare de drumuri și aducătoare de altitudine spirituală în peisajul destul de sărac al dramaturgiei primelor decenii postbelice, cunoaște un veritabil omagiu printr-una dintre cele mai serioase, subtile și aplicate cercetări monografice întreprinse la noi în spațiul teatrolgiei. E vorba de cartea de debut a criticului teatral Natalia Stancu, apărută la finele anului 1985, prin lăudabila strădanie a Editurii „Dacia” din Cluj-Napoca. Intitulată „Horia Lovinescu” și subintitulată emblematic „O dramaturgie sub zodia lucidității”, recenta apariție editorială e dintre acelea, întotdeauna puține, care înțeleg să-și merite cu trudă și să-și respecte cu demnitate numele de carte.

Autoarea n-a dorit să debuteze editorial cu o „plachetă” de cronici „la zi” — care ar fi fost și ele, fără îndoială, utile —, nici nu s-a gândit să ni se prezinte — după o susținută activitate critică, de aproape două decenii — cu o selecție de cronici, dintre atâtea cite ar fi fost posibile și justificare, ci s-a încumetat să pășească de la început în teritoriul cărții, căreia îi e dat să rămână nu prin ceea ce poate să adune la un moment dat și să păstreze vremelnice între două coarctări, ci prin ceea ce poate să spună — dacă nu „definitiv” și despre „toate” cărțile de până la ec — măcar prin și despre ea însăși.

Căci așa cum nu mai e de conceput astăzi o reprezentare teatrală care să

nu ne vorbească prin ea însăși, evident nu eludind ori simplificând, ci aprofundând și actualizând universul piesei de teatru, a început să fie din ce în ce mai greu să ne mulțumim cu o carte de teatru care nu se ostenește să presupună — ca o condiție sine qua non a venirii sale pe lume — și gândul acelei cărți de teatru. Nu trebuie să se in-

CRONICA CRONICII TEATRALE

De la cronica la critica de teatru

țelegă de aici că am contelesta în vreun fel utilitatea, mai ales documentară, a volumului de cronici, fie ele însoțite sau nu de studii critice asupra unor autori și opere, sau asupra unor perioade mai mult sau mai puțin îndelungate din istoria vie a teatrului românesc contemporan. Dar ni se pare onest să facem cuvenita distincție între ceea ce nu este, poate, până la urmă, decât o structură aleatorie, cu varii și discutabile motivații de ordin metodologic, și ceea ce reprezintă un efort de elaborare de sine stătător, supunându-se cu obstinație gândului care l-a generat, până la cunoscuta vorbă a cronicarului despre „biruința” aceluși gând. După cum la fel de firesc este să distingem între utilitatea dicționarului, fie el și „selectiv”, de autori și opere, ori a compendiumului, ce glosează impersonal pe marginea lor, și elaborarea originală, asumându-și cu voluptate intelectuală bogăția informației și sugestia surselor, citate cu franchețe, dar

fără complexe inhibitorii, într-o destins dialog al opiniilor, de constantă elevație spirituală.

E de la sine înțeles că într-o astfel de carte, de critică teatrală, cum este aceea a Nataliei Stancu — îndrăznind să ne propună portretul spiritual al creatorului văzut prin prisma interogațiilor existențiale ale dramaturgiei salei fără a lua în considerație accidentalul biografic — își va spune din plin și benefic cuvântul experiența cronicarului de teatru, preocupat să relaționeze literaritatea cu teatralitatea textului dramatic, fără a neglija să urmărească valorizarea lor superioară și eficientă în planul sincretismului revelator al spectacolului.

Ar fi multe, foarte multe lucruri de spus despre această carte, pe cât de judicioasă pe atât de pertinentă, personală și convingătoare în punctele de vedere pe care le avansează, și cu discernământ dar și cu o nedismulțită plăcere a investigației critice nonconformiste, luându-și ca ipoteză de lucru (sugerată poate de un studiu citat al lui Ion Vartic) descifrarea operei prin obsesionala prezență în viața scriitorului a lui Rimbaud, începând cu studiul dedicat lui de Horia Lovinescu, în tinerețe. Semnalăm și acest straniu și subtil „joc” al „oglinzilor”, fundamental pentru înțelegerea atât a dramaturgiei lovinesciene cit și a cărții Nataliei Stancu, pe care însă nu ne-am propus s-o recenzăm aici.

Ceea ce ne-a interesat acum a fost superioara asumare a prerogativelor exercițiului critic, capabilă să conducă la cristalizări esențiale, cu o certă valoare de referință. Adică trecerea de la cronica la critica de teatru.

MYOSOTIS